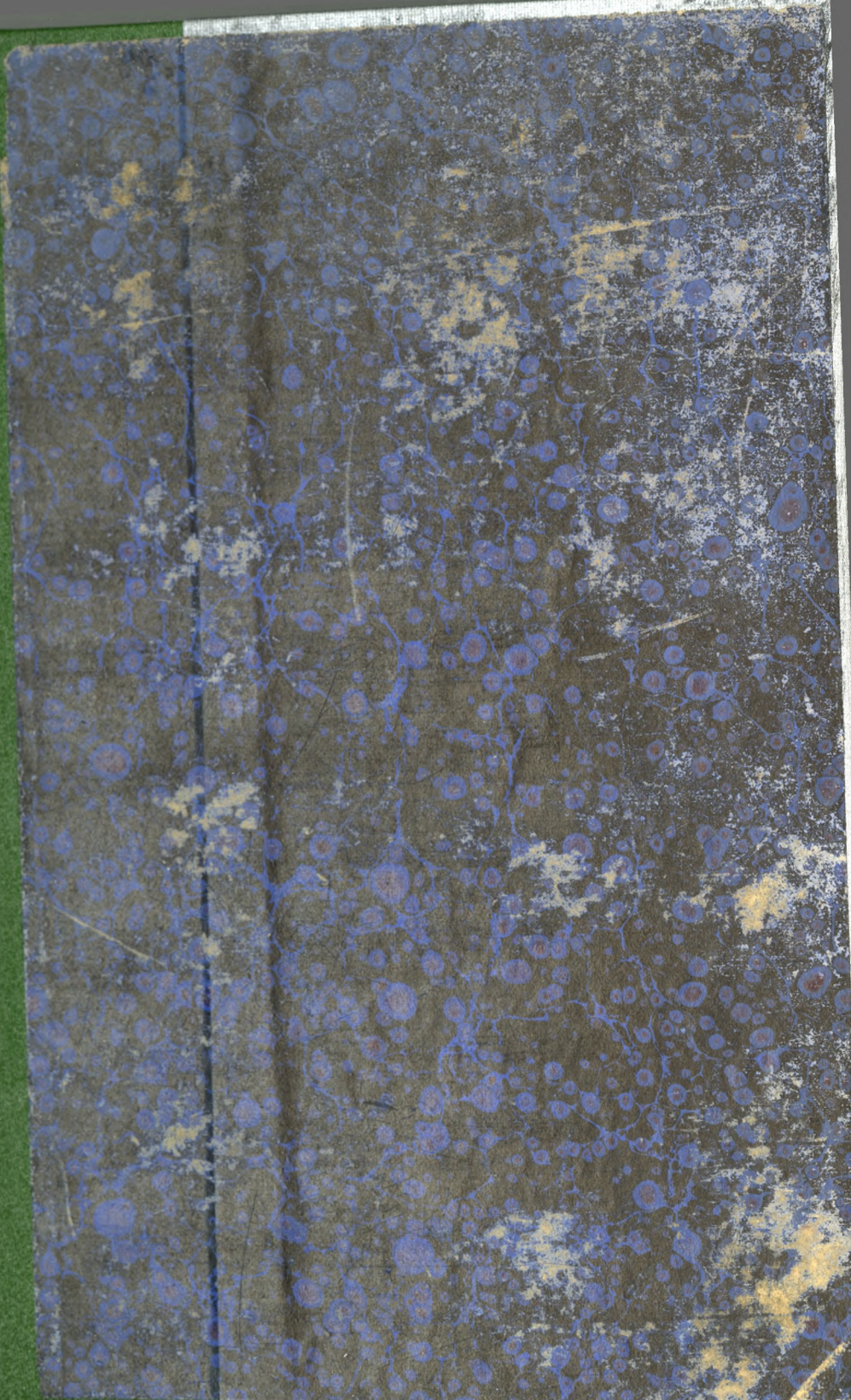

Politikai
röpiratok,

51.

DE BALLAGI GEZA.
TARTALOM.

ELSŐ RÉSZ.

	Lap.
Előszó.	3
I. A kérdés egyszerűsítése.	5
II. Magyarország állami történetének legfőbb fejleményei	7
III. Az antipathisták állambölcséségének kritikája	11
IV. Folytatás	13
V. A forradalmi királyság kilátásai és hozzávetőleges költségvetése.	17
VI. Paralella a practica sanctio és az 1848-diki t.-czikkek között.	20
VII. Miért nem lehet az 1848-diki törvényhozásból kiindulni s miért kívánják azt némelyek megtartani?	23
VIII. Az 1848-III t.-cz. abszurditása illusztrálva.	27
IX. Az alkotmányos birodalommal való egyezkedés alapvonásai.	31
Végszó.	36

MÁSODIK RÉSZ.

I. Az országgyűlés és a fejedelem eljárása a logika itélőszéke előtt.	38
II. A bonyodalom kulcsa. országgyűlés beltörténete.	41
III. Folytatás.	48
IV. A tömegek idegenkedése a nemesi rend nyugtalanabb részétől; ennek számos tévedései. III. Napoleon és az olaszok.	52
V. Fizetés és alkotmányos szabadság egymást feltételező és kiegészítő fogalmak. A fizetés és alkotmányosság története. Az oct. 20-diki diploma méltánylása.	59

51
380
A
MEGOLDÁSHOZ.

AZ
EGY MAGÁNLEVÉL

IRÓJÁTÓL.

(Jankovich Györgytől.)

6.

PEST.

KIADJA PFEIFER FERDINAND.

1862.

b.6F.12 00564277

MEGOLDÁSOK

EMICH GUSZTÁV

„Van a tényeknek kétségbevonhatlan hatalma ;
vannak az életnek concret nehézségei, melyeket sem
magával a törvénykönyvvel elhárítani, sem a rhetorica
virágaival elszédíteni, sem a hatalom vaskarjával kereszt-
től szelni nem lehet, a melyeket — megoldani kell.“

IFJ. MAJLÁTH GYÖRGY.

G . . . es, october 10-én 1862

A keleti faj indolentiája úgy látszik, a magyar
kérdésre is reá ragadt, és azt még az idő hatalmas
vonzereje sem képes kifejléséhez elvezetni.

Az idő pedig eseményekben terméketlen most sem
volt, és megtette a magáét, hogy sok ábránd eltűnjék
az élet száraz valóságai előtt.

Az emigratio tervei egy formulázott képtelenség-
ben nyilatkoztak ; nincs többé kétség, hogy a számít-
zésben élő szerencsétlen hazánkfiai, ha akarnak sem
képesek, a magyar valódi érdekek, és a tiszta hazafi
érzet színvonalán megmaradni ; — a forradalmi célok,
az elemek elszigeteltségét nem tűrik, együtteséget kö-
vetelnek azok a vörös zászló alatt ; ily közösségben,
a gyengébb nemzeti érdekeknek, a szabadság, testvéri-
ség s népfelség nagy szavai előtt sirba kell szállani.

Egy világhírű név, melyhez annyi remények kötve
valának, az államrend hatalma által, a tett teréről le-
szorítatott.

A keleti zavarokból merített hiú remények ragályossága megszünt.

Európa kormányai érzik felelősségök súlyát, és nem engedik, hogy az államok polgárisult békés haladása, az ipar és szorgalom termékenysége, a népek csendélete, a forradalom iszonyaiban semmivé tétesenek.

A londoni világtárlat megnyithatá a látni tudók szemeit; alapos meggyőződést lehetne szerezni a külföldbe vetett remények nivoltáról;

láthattuk: hogy a józanság törvényeit követő Magyarország, a civilisált Európának rokonszenvét bírja, de hogy erre a magyar légvárak épen nem számolhatnak;

láthattuk, hogy Magyarországot az ausztriai monarchián kívül — melynek európai szükségessége mindinkább kitűnik — a külföld magának még csak képzelni sem tudja, az efféle combinatiók az agyrémek közé számíttatnak;

Más részről tapasztalhattuk: hogy az ausztriai birodalomnak legnagyobb érdekekkel kísért alkotmányos fejlődése, a nagy monarchia régi fényét és nimbusát magának lassankint viszaköveteli.

Mindezek láttára a magyar nemzet kiábrándult; és már csak kevesen vannak, kik még a külföldön néha felcsillámló egy egy gyenge reménysugáron melengetik árva képzeményeiket.

Tudja az egész nemzet hogy senkitől sem várhat, csak önmagától, igaz jogaitól, politikai ildomosságtól, és az uralkodó felség nagylelkű jóindulatától, ki minden alkalommal, hol vele érintkezik e nemzet, azt fejedelmi kegyével exársztja.

Tudja azt az egész nemzet, hogy az ausztriai birodalomon kívül nincsen a magyar állam részére hely; de tudja, önbecsérzetében azt is, hogy nélkül e, a birodalom hatalmas soha sem lesz;

tudja ezt Ausztria is; mélyen érzi mindkét rész az érdekkölcsönösség valóságos létét, mely az egyiknek életet, a másiknak nagyhatalmat ad, és még is az egymás közti viszályok kiegyenlítése mindeddig nem sikerülhetett, mert:

mig hazánkban, egy nagy rész, kitünő férfiakkal az élén, magát a nemzet kincsével, a törvényességgel elszigetelve tartja, és félvén feladni állomását s veszélynek kitenni a hűnőrzött bálványt — a változott körülményekkel alkuba ereszkedni nem akar, mélyen hallgat, és csak e szóban: várhatunk foglalja és fejt ki politikai programját;

addig más részről Ausztriában egy hatalmas párt által az összbirodalom nem olyaannak tekintetvén, mint a minő, hanem mint a milyennek némelyek képelete szerint lenni kellene: azt a többi európai államok mintája szerint hiszik kormányozhatónak, s ez által önkénytelenül az elméleti kísérletek mezejére lépnek, és miután vezérelvül s politikai végcélul a központosított egységet tűzik ki, — a birodalom valódi, élet-erős érdekeivel ellenkezésbe jönnek, és mivel azokon győzedelmeskedni nem képesek — mert lehetetlen, — szintén az időtől várnak.

Igy evez egy hajóban, a két ellentétes érdek. — Vár mind a kettő.

Ám üdvözüljön mindenki saját izlése szerint, de szabadjon nekünk is követni meggyőződésünket, kik

a kivárás eszméjében politikát felismerni nem tudunk.

Valahára tisztába kell jönnünk azon elvek fölött — melyekkel a birodalmat összetartani és kormányozni lehet.

Ausztriának fel kell hagyni a beolvasztási politikával végképen, és minden formák között ez egy oly erős, és specialis narcoticum a magyar idagre nézve, hogy az a legkisebb atomjában is alkalmazva, tespedést, alvást okoz.

Magyarországnak fel kell azzal hagyni, hogy e szép hazát oazúlnak tekintse a sivatagon; néki el kell ismerni az élet valóságait, a létező összeköttetéseket, az azoktól elválhatlan kötelelességeket.

Várjunk-e, míg ez elvek igazsága önmagától jut érvényre? és várjunk-e, míg az eszmezavarok nyomása alatt a birodalom és Magyarország tönkre megy?!

Várjunk-é, míg a nemzeti aléltságnak, a köz- és magánéletben észlelhető általános pangás és kedvtelenség anyagi erőnknek felemészti, a szellemieket ferde irányra tereli, és a nemzeti demoralisatiót előidézi.

En, gyenge felfogásom szerint, az ily várásban politikai ildomot találni nem tudnék.

Sőt úgy vagyok meggyőződve, hogy a tiszta hazafiságnak munkára és küzdelemre int inkább, mint a tétlen várásra.

Ne szalasszuk el az ismét kinálkozni látszó alkalmat; most a trón erős és szilárd a hatalom teljességében, Európa részvételében és tiszteletében; — nincs többé, ki a hatalom engedékenységét gyengeségnek nevezze;

most a magyar nemzet higgadtan nézi a száraz

valóságot, nem nyargal ábrándok után; elisméri a kiegyezésnek reá nézve életszükségét, ezt milliók nevében hangosan kimondja; kimondja, hogy a változott viszonyokkal megalkudni komolyan akar.

Minden körülmény arra int, hogy bizalommal közeledjék a nemzet a trónhoz, a trón a nemzethez.

Küzdjünk tehát férfias bátorsággal, becsületes őszinteségünkben ne tartson bennünket vissza semmisen, nec ardor civium, prava jurentium, félre a gyáva nyögéssel a pressio súlya alatt; küzdjünk a haza és király iránti hűség és igaz szeretet érzetéből, nem várva elismerést, nemrettegve gáncsol; hazafi lelkesedésünk polgári jutalmát egyedül öntudatunkban keresve, nyerjünk tért, egyengessünk, surlódjunk, ütközzünk a szellemi erők fegyverével, a szabad discussio és véleménytürelem mezején.

Ellenségünk: az előítéletek, álfogalmak, hiú ábrándok, a szenvedély, nagyravágyás, a patriotismus álczája alá rejtekező magánérdekek.

Fegyvereink: a bátor nyíltság, tiszta honszeretet, az ős magyar jellemhez illő loyaltas és hűség.

Küzdelmünk célja: a magyar kérdés megoldása alapján, a birodalom alkotmányos átalakulása.

A győzelem: hazánk alkotmányos életének biztosítása, az uralkodó ház trónjának fénye, az egy s oszthatatlan austriai birodalom nagyhatalmi állásának megszilárdulása;

a vereség: finis Hungariae az ausztriai nagyhatalom romjain.

Ámde, mondják: czéltalan az erőlködés, háladatlan

s haszontalan a munka; programokkal a magyar kérdést megoldani nem lehet.

A munka háladatlan igen; de haszontalan nem.

Ki az, a ki állíthatná, hogy a hazai bonyodalmak gordiusi csomójának megoldó szálait kezei közt tartja? de épen azért, mert a kiegyezés mikéntje még megtalálva nincsen, csak hasznos lehet a hazára nézve: keresni a megoldás fonalát; a rögzös utat egyengetni a cél felé, tisztítani az eszméket a függő kérdések minden oldalról higgadt, szenvedélytelen megvitatása által, a viszonyok életrevaló felfogásának tért szerezni, leküzdeni az előítéleteket.

Lám eddig is az örvendetes eredmény;

most már szabad vitatkozni oly dolgok fölött, miknek megemlítése, még csak közelebb is, nemzeti anathema alatt tiltva volt.

E vívmány aegise alatt szólok én is a magyar kérdéshez.

E kérdés, mindenekelőtt egy másiknak eldöntését feltételezi, t. i.

Minő alakzatot vegyen fel az ausztriai birodalom, a jelenleg munkában lévő alkotmányos átalakulásnál?

És itt találkozunk egy eszmével, sokan mondják előítélettel, mely a viszályok megszüntetését, az óhajtott érdekkiegyenlítést akadályozni látszik; ez eszme, az összpontosított egység.

Összpontosított egység mondom, nem azon

életerős hatalmi és érdek-egység, mely nélkül az ausztriai birodalmat látni nem szeretném.

Maradjunk egy kissé amaz eszménél; elemezzük minden oldalról, megérdemli a fáradságot; és tegyük fel a kérdést:

lehet-e az ausztriai birodalmat, a központosított egység alapján újjáalakítani?

Vitassuk meg e kérdést, még mielőtt a centralisált egység elmélete, a döntő körökben elfogadtatnék;

mert ekkor már minden késő.

Sokszor jönnek államok azon helyzetbe, hogy a viszonyok kényszerűségénél fogva politicalai kísérletek színhelyévé válnak; ily esetekben a csalódásokat kikerülni igen nehéz, és az államférfiak felelősége csakis ott kezdődhetik, a hol a felismert csalódáshoz állhatatos ragaszkodás által az állam élete vagy annak nevezetesb érdekei veszélyeztethetnek.

Nem lehet tagadni, hogy azon időben, a mikoron a fokozott forradalmi rajongás a népeket saját érdekük ellenére a birodalom törvényes és természetes kapcsai alól kiszakasztani akarta; a mikoron az idők viharai-ban a históriai államkötelékek széttépve, megsemmisítve lenni látszattak; magasztos felfogás rejlett a birodalmi-egység azon eszméjében, melynek alapján a közös monarchia létén aggódó államférfiak, a birodalomnak különböző, egymással ellenséges elemeit, a hatalom szavával egy, egyöntetű homogén egésszé átalakítani akarták.

Indokolni látszott azt, a már-már szétmálló birodalom fenntartása iránti természetes ösztön, és feltétlenül kárhozható senki sem fogja a felséges dynastia trónjának hatalmát szíven hordó specificeus austriai államférfiakat, ha oly körülmények közt és annyi vesztély ellenében, a képzeletük szerint enyészetnek indult állam megmentése végett, — még a központosítás fegyveréhez is folyamodtak.

Hiszen még akkor a kivihetetlenségről meggyőződve nem voltak; és ki tudja, a népek örök hálája nem-e kísérendette a jó sikert; és a törvények s törvényes kötvények fölibe való emelkedést — a közjólét és megelégedés ölében: nem-e elfelejté vala mindenki, ha ezujon alakult nagy államban érdekeit biztosítvatalálja?

Ámde, az élet meggyőzött arról, hogy a kitűzött cél elérhetetlen.

Láttuk mennyi szellemi kincs, mennyi pénzerő és mily vas következetesség volt munkás egy egész évtizedig, hogy a centralisált egység eszméje az államélet fájába beoltassék; semmi akadály, semmi ellenzés a változhatlanban megnyugodott népek részéről! És az eredmény mi volt? Az, hogy azon mértékben a mily erőmegfeszítéssel dolgoztak a cél felé, távolították-el egyszersmind a célt magoktól.

És ez talán azért történt, mivel a kormányzat nem elég tapintattal, nem elég ügyességgel vezetett? nem; — elismert lángeszű államférfiak kezében volt a gyeplő; — vagy talán azért történt, mivel az emberi combinációknál erősebb idők hatalma akadályozta a kitűzött cél elérését? ismét nem; — mély csend uralkodott mindenütt, és a hatalom egész teljességét leheté mérlegbe vetni; — hát miért? — kétségtelenül csak

azért, mert az eszme kiviteli lehetetlenséget foglal magában, az nem egyéb egy szép ideálnál — most már bebizonyított csalogdásnál.

Unificationális műtételek még hatalmas nemzeteknél is, minő az angol és francia, századokon át tartottak s oly időkben, mikor nemzeti öntudat felébredve, a nemzeti élet kifejtve nem volt, és a népek helyett az egyes hatalmas gondolkodott.

Századok művét egy tollvonással véghez vinni akarni, merész gondolat, és nem is a német elem az mely oly unificáló erővel birjon, hogy attól ama rendkívüli eredményt várni jogosítva volnánk.

Senki nagyobb tisztelettel, nagyobb rokonszenvvel és őszintébb hálával nem viseltetik a német elem iránt mint mi; és megvagyok győződve, hogy daczára azon ingerültségnek, — mely hazánkban a legutóbb megkísértett germanisatio ellenhatásaként, a németek ellen uralkodott — minden gondolkodó magyar átlátja, hogy az austriai monarchia külön népességei közt, a magyar és német fajuak benső szövetsége és testvérisülése, nem csak hogy a legtermészetesebb, hanem az állam magasabb céljai tekintetéből, egyszersmind politicalai ildom is.

Mi, a németeknek sokat, igensokat köszöntünk. — Tőlük nyertük civilisatiókat, és azt ösztönszerűleg és szivesen el is fogadtuk.

A német a világnak legkitünőbb, legalaposabb, legértékesebb tudományos eleme; azonban, minden kitünőségei mellett — a gyakorlati életben nagyságához illő tért elfoglalni nem tud; értéke inkább eszményi, magasztos, mint gyakorlati s közéleti.

Az austriai monarchiában a német elemnek tagadhatlanul a legerősebb osztalék neme jutott. — Szellemi erejével, mint a civilizáció legerősebb tényezője, döntőleg befolyjni a birodalom állása s jóléte érdekében; a szellemi vezetés és irányadás az övé; ezentúl több hatalmat ne követeljen, mert félni lehet, hogy a tulhajtás még eme szívesen elfogadott erkölcsi uralmának is végét vetend.

E szempontból is tehát veszélyes azon politica, mely a nemzetiségeknek positiv törvények biztosította jogait el nem ösmeri s a birodalmat német állammá átalakítani czélozza.

Már pedig a centralisált egység, homogén elemeket feltételez és igyekszik alkotni; az austriai centralisált állam tehát, egyértelmű egy austriai német birodalommal.

Az austriai birodalom heterogén elemekből összerkesztett állam, homogén érdekekkel. — Hagyjuk meg azt a maga törvényes eredetiségében, ne bántsuk az ártatlan heterogeneitást. — Egygyek voltak azért Austria népei mindég ott, hol a közös haza érdekei az egységet tőlük követelték.

Háromszáz éves testvérisülés erősebb kapocs a leggyönyörűbb egységi állam elméleténél!

Hadd legyenek a birodalom népei egymástól különbözők: csak szeressék egymást; meg nem szünek pedig szeretni egymást, ha sajátos elemükben megélhetnek, ha jogaikat egymás mellett szabadon élvezhetik; ha az uralomvágy, az irigységet, ellenséges versenyt fel nem költi; ha a közös hazában minden nemzet saját énjét, és énjének szabad kifejlését, a köz-

jólétet és felvirágzást biztosítva látja; kölcsönös jogtisztelet mellett nincs tehát mit rettegni az austriai birodalom sorsán, a létező heterogén elemek miatt. — Hála az égnek! bir ezen állam az élet tűzpróbáit kiállott biztos talapzattal, és nincs szüksége a divatos művészet mesterkélésére.

Az austriai birodalom hatalma, az azt alkotó különböző nemzetek erőkifejtésében fekszik.

A nemzetek erejét pedig, csak azáltal lehet fokozni: ha a sajátos nemzeti életnek, jellemnek, szabad mozgás és kifejlés engedtetik.

Még a magyar őseihez hű, — habár némely fogalmak szerint barbár is: — talpig monarchicus és dynasticus érzelmű, bátor, vitéz, lovagias; ha denationalisáltak, modernisáltak, akarata ellen civilizáltak, jogaiban és nemzeti önérzetében sértetik: akkor elveszti ős jellemét, mogorva és jéghideg lesz a közügyek, és érdekeltség nélküli az állam léte iránt; a polgári erények nála megszűntek létezni, és csak hibáiban, gyengeségeiben él.

Mit nyerne tehát a birodalom, mit a legmagasabb trón — elkorcsosított, eredetiségökből kiforgatott, örökké elégedetlen nemzetekkel? Míg ellenben, az enmagokból kifejlett nemzeti erők lelkesedésével „az ördög és legiói ellen is megvívhat!“ . . .

A központosított egység tehát elméletileg szép gondolat, azonban gyakorlatilag, és a birodalom sajátos viszonyait tekintve, lehetetlen, — de ha lehetséges volna is — határozottan ártalmas.

A ki ezen kételkedik, ám tekintszen a közelebbi évtizedre, — annak szomorú következményeire — a jelen válságos bonyodalmak sajnálatos valóságára.

És mégis, milly csodálatos a politikai eszmejárás logicája! Vannak, kik azt, mit az absolut hatalom kivívni képes nem volt, most alkotmányos formák közt hiszik életbe léptethetni.

Hiszik, hogy szent István koronájának liberum et independens országai, mellyeknek szilárd jogérzetét a hatalom teljessége legyőzni nem tudta: az alkotmányosság, szabadság és népsouverenitás szédítő varázsa előtt fognak meghajolni, és egész készséggel teendik le állami létüket, nyolczszáz éves alkotmányos jogukat a Reichsrath elnöki asztalára.

Tehát a kinemvihetett administratív egység helyébe a törvényhozási centralisatio lép; az alap egy, csak a forma változik.

Nézzük ez újabb kísérletet végcéljában, s közvetlen eredményeiben.

A cél: egy alkotmányos austriai birodalom. E cél szent.

A birodalom jövődjő nagysága, annak alkotmányos átalakulásában találja fel örök biztosítékát.

Ha az austriai birodalomnak, és benne Magyarországnak megszűnt is hivatása lenni, hogy Európa védbástyáját képezze a már többé nem retteghető ozman hatalom ellen: de megtartotta mindég feladatát, a polgárisulás nemesítő irányával hatni az őt körülövedző, véle oly szoros viszonyban álló még primitív nemzetekre.

Valódi polgárisulás alkotmányos formák közt honol legszivesebben.

Austriára — e veterán absolut hatalomra, melyről Pitt elmondotta, hogy „egy kicsinységgel mindég hát-

rább van,“ s melyet retrogad irányúnak szeretett vádolni Európa — most, az alkotmányos kormányzás által egy uj, reméljük szerencsés aera nyílik.

Európa máris a rokonszenv és a részvét legbarátságosab érzetével kíséri azt a polgárisult előhaladás azon ösvényén, mely a felvirágzás, tartósság, hatalom és kifejlés elemeit foglalja magában.

Első Ferencz József, az austriai birodalom császára, akkor a midőn emelkedett lelke legnemesb conceptióiban fogamzott alkotmányos birodalom eszméjének valósítását szerencsésen keresztül vitte, a jelenkor dicsőített szeretete mellett, a historiában a „nagy“ nevet vívta ki magának.

Lehet-e tehát jó austriai honpolgár az, ki az alkotmányosság érzetét, — mely a hazát és az uralkodót egyaránt nagygyá teszi — a legihlettebb vallásssággal ne melengítené keblében?

Lehet-e feltenni egy valódi, minden ízében, minden csepp vérében alkotmányos érzelmű magyarról: hogy a véle elbonthatlan örök frigyben együtt élni és halni hivatott, anyai jó és balszerencse által testvérisült nemzetek alkotmányos kifejlését, az érdekeltség egész melegével ne üdvözlje? és felséges királyának legnemesb intentióit elősegíteni, hazafi, polgári és alattvalói szebb kötelességének ne ismerje?

Ámde annál fájdalmasabban esik látni azt, miszerint a törvényhozási központosítás kísérletével az alkotmányosság ürügye alatt az uralkodónak a birodalomra nézve legüdvösebb céljai paralisáltatnak.

E földön absolut tökéletesség nem létezik; az alkotmányos intézvények is csak úgy üdvössek, ha azok az állam sajátzerű életében, a népeknek s a fennálló társadalmi elemeknek önkéntes részvételében, bizalmában gyökereznek.

Már pedig a birodalmi tanács eszméjével összekötött központosítási törekvések, valamint a létező heterogen elemekben és nemzetiségi conglomeratumban támpontot nem találnak; úgy azok eddig a birodalom egyetemének sem részvételével, sem bizalmával nem dicsekedhetnek.

Az alkotmányos kormányzat a többség kormányzata.

Már pedig a birodalmi tanács által egy nagy kisebbség szab törvényt a birodalom roppant többségének.

Az alkotmányosság eszméjében a törvényes szabad akarat fogalma rejlik, az kizár minden kényszert.

Valakit teherviselésre igen, de politicalai jogok gyakorlására kényszeríteni nem lehet.

Már pedig a birodalmi tanácsbani részvételre, a morális kényszernek minden eszközei felhasználatni látszatnak, sőt e tekintetben a rajongó nemzetiségi surlódások szövetsége is elfogadtatik.

Az alkotmányos államszerkezet a törvényes jogtisztelet garantiája.

Már pedig a kísérlet által a szent István koronája alá tartozó országok törvényes jogai veszélyeztetnek.

Az alkotmányos intézvények által az országok főbb érdekei és értelmisége a közkormányzat körébe bevonatván: az államhatalomnak egymásközi viszo-

nyai, s általában az állam kormányzati fogalmak tisztulnak s szabatos meghatározást nyernek.

Már pedig a kísérlet, az állambölcsészeti körében eddig ismeretlen, soha nem sejtett doctrinákat állítván fel: az államtani fogalmaknak, és az államhatalmak egymásközi viszonyainak meglehetősen ziláltságában nyilatkozik.

Igy lőn felállítva egy monarchikus államban a XIX. század második felében a Verwirkungstheoria, mely a szerencsétlen 11 év nevezete alatt ismeretes korszakban sem mondatott ki; és melylyel nem csak az országok államélete semmisített meg, hanem egyszersmind a trónnak legitim jogai is compromittáltak.

Európa álmélkodik rajta, és mindenki kérdi: — hogyan lehet nyilvánosan felállítani e veszedelmes tant, akkor, a mikor ösmérve van a felséges fejedelem atyai érzése, ki éppen népei szeretetében és testvéri egyesülésében helyezi birodalmának legyőzhetlen hatalmát?

Én megvallom nem tudtam osztani azon általános meglepetést, melyet ama tan hirdetése okozott, — hiszen a centralisált egység elmélete, mely minden jogot megszüntet, minden különállást nivellál, már magában foglalja a Verwirkungot.

Azt az absolut rendszer is követte de facto, az igaz, hogy ki nem mondotta, mert akkor a korlátlan hatalom uralkodott, és annak arra szüksége nem volt hogy magának jogalapokat fingáljon.

Most azonban az alkotmányos aerában, kell valamit mondani a közvéleménynek is, mely semmikép sem

tudja magát tájékozni, hogy ép azon időben, midőn a jognak kellene uralkodni, miért szűnnek meg egyszerre 300 évig fennállott törvényes államjogok;

és mi lehetne logikaibb s kényelmesb, mint kimondani, hogy Magyarország fegyverrel hódított meg; ergo minden jogai megszűntek, és így tekintse világos haszonnak, ha a birodalmi tanácsban alkotmányos jogokat gyakorolhat.

Lám mily nagy szerencse — Centralistáink előtt — a birodalomra nézve az 1849-iki évi forradalom, a nélkül mily nehéz lett volna tanaikat applicálni!

Hogyan kimondani a hú országokra, minden ok nélkül, hogy jogaikat elvesztették? és ha a jogok megsemmisítve nincsenek, hogyan kivinni a centralisált egységet?

Vagy hát az austriai államot Europa előtt olyképen kell feltüntetni, mintha abban az alkotmányos átalakulás, a létező jogok sérelme, és a birodalom egyik felének vég elkeserítése nélkül eszközölhető nem is volna, és annak egyéb sorsa sem lehetne: mint hogy legalább fele részben örökké absolut kormányzottassék, vagy egy a birodalom hatalmát sorvasztó érdek — beharczot vívjon egymás közt.

És mintha abban csak annyi összetartó elem léteznék, a mennyit az összpontosított államszerkezet hatalma nyújtani képes!

Mivel érdemlette ez életerős állam azt, hogy a világnak úgy mutattassék be mint egy odvas fa, melynek egészséges héja alatt az enyészet férgesirágódnak!!!

Vonjunk immár következtetést.

Valamint az administratív, úgy a törvényhozási egység sem foglalja magában azon életfeltételeket, melyekre Austraának fennállását, nagyhatalmi terjedését biztosan s nyugodt lélekkel letenni lehessen, — azt tehát a birodalom átalakulásának alapjául venni nem tanácsolhatnám, mert azzal a birodalom alkotmányos átalakulása ki nem vihető. — Ki áll érette jót, ha dato non concessio, a birodalmi tanács ma in pleno összeülhetne, — hogy holnap nem fogná-e magát megszüntetni.

De ha központosított egység nem, mely a birodalom minden életerejét összetartja — mi legyen hát alapja az államnak? talán a foederatio? — hisz ezáltal szerte szaggattatik a nagy monarchia, s csak a kifelé gravitálás s függetlenségi viszketeg nyer lendületet, stb. — most képzeljünk egy hosszú Dythirambust, a confoederatív államszerkezet árnyoldalairól applicative az austriai birodalom viszonyaira.

Igenis; sem központosított egység, sem confoederatio;

hanem mindenek előtt ne legyen többé kísérlet, — kísérletek az államok romlásai; — tanuljunk az élettől s a szomorú valóságtól; — azonban

legyen a 300 éves törvényes viszony a szerződési alap, — a koronának és nemzetnek a gyakorlati élet által kifejtett jogai s kötelességei; — legyen a Sanctio pragmatica valóság. — Ha a sanctio pragma-

tica nem volna, most kellene azt megkötni, a birodalom érdekében.

Legyen a magyar korona törvényes és természet szerű önállása beillesztve a birodalom változott körülményeibe, megegyeztetve az idők követelményeivel, az események vívmányaival;

azaz: legyen az ausztriai Császár egyszersmind a sz. István koronája alá tartozó országok alkotmányos királya, képezze a külön nemzetek örök és felbontathatatlan frigyben összefort egyeteme az egységes birodalmat, és legyen e birodalomnak az alkotmányos szerkezet által korlátolt összes hatalma az uralkodó felség kezében.

Az ausztriai birodalom alkotmányos átalakulása a felséges fejedelem legnemesebb szándokához képest úgy vitessék véghez, hogy abban Magyar s a társországok államéletüket el ne veszítsék, más részről azonban ezeknek önállása annyira ne terjedhessen, hogy általuk az egy testet képező alkotmányos birodalom hatalmi egysége megszűnjék, — egy szóval

legyen az ausztriai örökös tartományoknak külön alkotmányos kormányzata és törvényhozása, a *sanctio pragmatica* alapján önállással bíró országok külön kormányzata és törvényhozása mellett; és legyen e két államrész független a belautonomiában; együttes és közös a birodalom közös ügyeire nézve.

Ez az ausztriai birodalomnak historiai, törvényes, és a sajátos viszonyokból kifolyó

egyedül természetes és lehetséges alakzata, — nevezzük azt, ha tetszik dualismusnak.

Az ausztriai birodalom minden életkörülményei ily dualismusra mutatnak;

belől: ezt követeli a mult, ezt megerősíti a jelen; az october 20-ka, sőt helyesen felfogva, a február 26-ki patens szelleme is; ezt kívánja a birodalom érdeke, mert egy nagy résznek megnyugtatása, kibékítése más módon nem lehetséges.

Dualisticus jellemű a birodalom külállása s politikai hivatása is, a szerint, a mint azt a magyar királyságból, s az ausztriai császár örökös tartományaiból kifolyó érdekek szabályozzák.

Míg egyrészt az ausztriai császárnak érdekében van a német szövetséggel egyesülni, a nélkül hogy abba a magyar királysággal egykönnyen belépni lehetne: addig másrészt szent István koronájának jogai s kötelességei a kelet felé vannak;

de e két irány egymással ellentétbe nem jöhet, sőt inkább a viszonyos támogatás biztosítja a külön politikai érdekek hatályosabb előmozdítását; ebben áll a birodalom valóságos hatalma, és itt azon életrevaló egység, mely századokon át a legnehezebb időkben erős vérté volt a fejedelmi trónnak.

Bárhová tekintünk, a dualismus mindenütt csak üdvöt árasztott a birodalomra, mert az természet szerű;

míg a *confoederatio* a birodalmat szétszaggatná, az összpontosítás pedig erőszakhoz és eszmezavarhoz s a felfogásban túlzáshoz vezetne.

Igy vannak, kik a bécsi centralisticus irányzat visszahatásaként Savoyi Eugen és Kaunitz herczeg

kedvencz eszméjével „egy Magyarország az Ádriától a Feketetengerig, a Kárpátoktól a Balkánig“ foglalkoznak, és azt kívánják, tétessék át a birodalmi székhely Bécsből Buda-Pestre, és az austriai monarchia, a felséges dynastia alatt, magyar alapon regeneráltassék.

Melyik magyar az, a ki e dicsőséget hazájának nem ohajtáná!

Ámde, a jó politikus magát el nem ragadtatja, számít mint az uzsorás, hideg vérrel haszon után.

Ez idő szerint csak erkölcsi befolyással lehet tért nyerni; legyen a magyar ildomos, a monarchia nagyhatalmi állása iránt valósággal érdekelve; a legmagasabb dynastia híű öre, tegye magát a birodalom és trón körül nélkülözhetlenné: és kivívta azon politikai fényes állást, mely ötet, jeles tulajdoni mellett, minden nemzetek fölött méltán megilleti.

Mi volna azonban a haszon, mi a következés, ha a birodalom csak úgy egyszerűen Pest-Budára centralisáltatnék.

A nemzetiségek féltékenysége és ellenséges szövetezése a magyar elem ellen; miként a psychologia törvényei szerint el nem maradhat e féltékenység és szövetezés a német elem ellen, a Bécsben centralisált egységes birodalomnál.

Tehát, a századokon át fenntartott törvényes kétfeliség, az egymásközti viszonyaikra nézve szabályozott országok két csoportozata képezheti egyedül a birodalom azon talapzatát, melyen — a megszünt viszályok után — az érdekeikben megnyugtatott nemzetek együttessége fogja a felséges

dynastia uralkodása alatt, a felbonthatatlan, nagy és hatalmas birodalomban a népeket megelégedettekké tenni.

De, hogyan a magyar s társországok törvényes jogait, a birodalom hatalmi egységének elutasíthatlan követelményeivel összhangzásba hozni? hogyan a birodalom két felét egygyé varázsolni? hogyan létesíteni a keresett kiegyezést?

Mindenekelőtt constatiroznom kell, hogy itt valódi — nem színlett, a kölcsönös érdekeket kielégítő, s minden oldalról megnyugtató, nem ráfogott és kicsikart, önkényszerű és természetes, nem erőltetett és mesterkéltné kiegyezkedésről lehet csak szó;

kiegyezéssel, minő a birodalmi tanácsnak a nemzeti közérület ellenében mesterséges uton kivitt küldetése — fellehetne talán Európa előtt dicsekedni, és azzal némi finanziaális előnyöket is kivívni; de az nem lenne egyéb öncsalásnál, mely ellenhatásaiban sajnosan boszúlhatná meg magát.

Az egyezkedés fogalma a felek kölcsönös jogönállását feltételezi; ha az egész per tárgyát feladom, akkor nem egyezkedtem, hanem a pert elvesztettem.

És most önkénytelenül azon kérdés merül fel:

Mi hát főoka annak, hogy jöllehet mindenki megvan győződve a kiegyenlítés szükséges voltáról, az

magának nagyobb tért nyerni mindeddig nem tudott, úgyanynira, hogy daczára több jeles és lelkes felszólalásoknak, a közeledés a felek közt alig észrevehető?

Mondjuk ki a valódi okot, és ez semmi más, mint a kölcsönös bizalmatlanság.

Magyarország fél, hogy a birodalom átalakulásában elveszti önállóságát, és azért a jogfolytonosság és merev törvényesség bástyái mögé vonul, retteg kilépni az alkudozás — mint mondják: jogfeladás — sikamlós terére.

Austria kormánya fél, hogy Magyarország elakar szakadni, és azért a központosított egységben keres támaszt a birodalom rettegett felbomlása ellen.

Mily természetellenes e bizalmatlanság két oly fél között, melynek egyike a másika nélkül élni nem tud; — s mégis mily sajnosan való.

Szünjék az meg, — és kezeinkben vannak a kérdés kívánt megoldásának fonalai.

A kiegyezkedés első feltétele tehát a kölcsönös bizalom.

De hol találjuk okát a bizalmatlanságnak, miképpen állítsuk vissza a gyanakodó és félő keblekben a bizalmat?

Ne keressük a bizalmatlanság okát a multak sajnálatos tévedéseiben, — ezek a historiáé, — feltaláljuk azt közelebről is egy eszmében, és ez eszme: a központosított egység, ettől retteg mindenki a magyar hazában.

Magyarország a központosítási törekvésekben, beolvasztási politikát lát, helyesen-e vagy nem — azt nem vitatom, — de hogy azt lát, — az való.

Magyarország nem idegen az elismert közös ügyeknek közös tárgyalásától, de a birodalmi tanácsba való küldetés iránt, úgy mint az jelenleg fennáll — határozott ellenszenvvel viseltetik; előítélet-e ez, vagy nem? — azt szinte nem vitatom — de annyi tagadhatatlanul igaz, hogy ez ellenszenv megvan.

Hozassék tehát áldozatul az összpontosítási nissus a nagy birodalom — e közös hazánk — jóléteért, boldogságaért; és az örökös tartományoknak február 26-ki alaptörvényei, a felséges fejedelem inteniói szerint és természetszerűleg értelmeztetvén, mondassék ki: hogy a birodalmi alkotmány a magyar korona alá tartozó országoknak a Sanctio pragmaticában alapult törvényes jogaival összhangzásban fog életbe léptetni.

A február 26-diki pátens elvileg alaptörvény, mely az összes birodalmat érdekli, mert az azáltal, hogy a birodalom kormányzatát alkotmányos formák közé illesztette, egyszersmind az egyes országok egymás, és az összbirodalom irányabani viszonyaiknak megalapítására nézve kötelező irányt szabott.

Alakilag azonban a pátens egyedül az örökös tartományokra nézve alaptörvény, melyeknek alkotmányt adott; az Ő Felsége által is több ízben hivatkozott Sanctio pragmatica védpaizsa alatt álló alkotmányos országokat illetőleg pedig, kegyelmes királyi kezdeményezésnek te-

kintendő, melynek a felséges fejedelem csakis az országgyűléssel egyetértés után kívánt kötelező erőt tulajdonítani.

E lényeges különbségnek kellő fel nem ismeréséből, vagy felismerni nem akarásából származnak mindazon sajnálatos bajok és félreértések, mik a monarchia sírján ázni látszanak.

A februári legfelsőbb pátens az austriai örökös tartományokra nézve kétségtelen, s általunk is tiszteltben tartott alaptörvény lévén, igen természetes, hogy annak kell az egyedüli sarkpontnak lenni, mely körül Lajtán-túl az államélet forog.

De ha nekünk, és méltán szemünkre hányták, hogy törvényeink betűjéhez szorosan ragaszkodunk, — a viszonyosság és méltányosság elvénél fogva mi is kívánhatjuk testvéri frigyeseinktől, hogy ők is a februári pátens szelleméhez és lényegéhez, ne pedig betűihez ragaszkodjanak.

A februári patens lényege az, hogy az austriai birodalom alkotmányos, hatalomban egy és nagy legyen.

Ez a cél, melyre törekednünk kell, és e nagyszerű cél a formának feláldozni nem szabad.

Mihelyest a februári pátens természetszerű alapjaira visszavezettetik, és a birodalmi tanács a hódítási eszmékkal örökre felhagy, akkor a kívánt kiegyezés többé különös nehézséggel nem jár.

Nem lesz a mi utjában álljon a király és nemzetközi bizalomteljes egyetértésnek, és a szent István koronája alá tartozó országok jelenlegi mogorva s gya-

nakodó magatartását, a népek jellemével inkább megférő simulékony s bizalmas odaadás fogja felváltani, és tért nyernek a hazának lelkes fiai, hogy a lángoló tiszta honszeretettel s higgadt ildomossággal, a rajongó álhazafiságot és a vak szenvedély táplálta elfogultságot győzelmesen leküzdhessék.

Ellenben, míg Austriában minden kiegyenlítési módnak ultima differentiaja a birodalmi tanácsbani compelle intrare marad, addig hasztalan minden erőlködés, nincs hol megvethesse lábát — a birodalom nagyhatalmát és a felséges császár és király trónjának fényét az ország jogaitól elválasztani nem tudó magyar független loyalis elem; — és a tér a túlzóknak marad.

A hazánkban nyilatkozó kiegyezkedési hajlamra legyen tehát amonnan az első felelet: a február 26-i alaptörvény olyatén revisiója, illetőleg magyarázata, mely a közös monarchiában századokon át különálló országok államjogait elismervén, a birodalom jólétét érdeklő közös ügyeknek mi módoni alkotmányos tárgyalását és egyetemi vezényletét az érdeklött felek megállapodásának fenntartja.

Erre nézve a birodalmi tanács kiegészítése nem szükséges, a ki ezt várja, az a status quon változtatni nem akar; mert ne ámitsuk magunkat: lehetetlen hogy mindenki ne tudná, mikép az országban a birodalmi tanács jószerevel leendő küldetésére eddigelé semmi kilátás nincsen; — bár más részről nem lehet félreismerni az elfogulatlanok előtt azon meleg részvétet, lehet

mondani: azon őszinte tiszteletet, melyet az alkotmányos államtestületnek valóban humanisticus irányú méltóság teljes magatartása, a magyar előtt magának kivívott. — A magyar különbséget teszen azon birodalmi tanács között, mely eszközül czéloztatik felhasználtatni ezredéves jogaink megcsonkítására, és a között, melyben a birodalom másik felének alkotmányos intézményét üdvözli; ez utóbbi iránt őszinte rokonszenvvel viseltetik, és bizonyossan örömet s élvezettel fog vele érintkezni, — de abba beolvadni nem akar — és e tekintetben a birodalmi tanácsnak dicséretes alkotmányérzete és liberalismusa sem birvonzó erővel. — A magyar korona alatti országokra nézve: a lenni vagy nemlenni a fő-, a miként lenni — másod rendü kérdés; de nem akarhatnak ez országok a birodalmi tanácsba belépni, már csak azért sem, mert beléptők által a birodalom átalakulásának művét, — melyben önalkotmányoknak biztosítékát máris felismerték — könnyen compromitálhatnak.

A magyar és társországok bizakodva a birodalmi tanácsnak bölcsességében és hazafizetében, azon kedves reménnyel táplálkoznak, hogy az — minden ellentörekvések legyőzésével — módot fog találni a revisio kezdeményezésére.

Intézkvények, legyenek bármily tökéletesek, államczélókül nem tekinthetők, azok mindég eszközök maradnak a czél elérésére, mely más nem lehet, mint az ország hatalma, a népek jóléte s megelégedése.

Ha az intézkvények az államczél biztosabb elérése végett módosítást követelnek, akkor nincs min gondol-

kodni; — a birodalmi tanács gondolkodni bizonyára nem fog, hanem fog cselekedni enérdeke helyesebb felfogásából is, és a tiszta alkotmányos érzelem sugalta kölcsönös jogtiszteletből s méltánylatból; úgy mint azt a jól felismert salus reipublicae magával hozza.

Megszünvén ilyképpen a negatió, mely honunk alkotmányos önállását veszi kétségbe, és a melyre, hogy hazánknek egyik ünnepeltebb dynasticus államférfiával szóljak: „a magyar országgyűlés részéről senki sem várhatott egyebet, mit azon határozott hangulatu affirmatiót, mely törvényeink minden betűjéhez ragaszkodott.“

Meg fog szünni azon merev és divergens álláspont is, mely a közvetítés művét mindeddig lehetlenné tette.

Ösmerem nemzetem jellemét, az őszinte bizalom nyilatkozványa, ötet viszont bizalomra indítja, a bizalommal a szenvedélyek árja lecsillapúl, és előáll a higidt practicus, nem casuista magyar, a ki a viszonyok hatalmának döntő befolyását elismerve, a körülményeket tiszta belátással számba veszi, hogy a birodalom változott állásába saját és fejedelme jogait beillesse, és a kinél a fejedelmi trónnak és a birodalom nagyhatalmának hübb öre és elszántabb védője nemlessz.

Megvagyok győződve, hogy testvéreink engesztelékeny jóakarata, a jövendő magyar országgyűlésen a szívélyesség legnagyobb mérvében fog viszonztatni, és hogy a hongyűlés nem fog késni törvényeink alapos átnézése alkalmával a változott viszonyoknak meg-

felelő engedményt adni és tanácskozni a felől: hogyan lehessen a felséges dynastia uralkodása alatt, a szent István koronája alá tartozó országokat, az immár alkotmányos örökös tartományokkal egy felbonthatlan frigyben egyesíteni, s azokra a Santio pragmatica kötelmeit kiterjeszteni;

hogyan lehessen a felségi jogokat akkép megőrizni, hogy a birodalom hatalmi egysége soha és semmi körülmények közt kétségbe ne vonathassék — csorbát ne szenvedjen;

hogyan lehessen: Magyar- és társországok és részek törvényes önállását az alkotmányos összbirodalom magasabb hivatásával megegyeztetni, az összbirodalomnak, úgy mint az egyes nemzeteknek alkotmányos szabadságát, törvényes garantiákkal körülsáncolni;

hogyan lehessen az elismert birodalmi közös ügyeknek, közös tárgyalási módját, egyesült kormányzatát szabatossan s minden összeütközést kizárólag véglegesen meghatározni; szóval

hogyan lehessen felépíteni az austriai birodalom alkotmányos épületét, úgy a mint az Ő Felsége felemelkedett lelkében megfogamzott, nem utópiára, hanem valóságra, nem a nemzeti törvényes jogok sérelmével, hanem azok épségben tartása mellett, — nem a népek elkeserítésével és eltaszításával, hanem azok megnyugtatóásával és a birodalom közös érdekeibe való bevonásával, nem a birodalom belső elgyengítésével, hanem a belerőknek mindinkább fokozásával, miszerént az ujjászületett ausztriai birodalom hatalmasabb mint az előtt — valahára elérje azt az időt, a midőn a nemzetek törhetlen hűség, lelke-

sedés, egymásközi hazafias verseny és önfeláldozás egyesült erejével seregelvén a legmagasabb trón körül, Ő felsége a birodalom jövő nagyságához kötött nagylelkű reményeit, uralkodó fáradalmai jutalmául, gondos atyai szívének véghetlen örömeire valóságra emelve láthatná.

Ámde a czélok elérése az eszközök ügyes felhasználásától függ.

Ha ez abstract fogalom már magában való, úgy kétszeresen igaz az a politikában.

Mily könnyű eljutni a népek szeretetéhez jól választott uton;

de mennyivel könnyebb eljátszani azt rosszul választott uton, — látjuk mint hiúsúl meg sokszor a legjobb, a legüdvösebb akarat, rossz eszközök használása miatt.

Hogy kormányok szerencsés tapintattal járhasanak el, szükség ösmerni a kormányzottak természetét és jellemét.

A közelmúlt idők eljárása sajnosan oda mutat, hogy az austriai kormány a magyar nemzetet épen nem ösmerte, sokból még azt is lehet gyanítani, hogy talán alaposan még most sem ösméri.

Szeretik a jelenlegi nemnormális, malcontent, mindennemű érdekeiben sértett magyar nemzetnek barátságtalan s daczos magatartásából levonni a valódi nemzeti jellemet; — ez hamis felfogás, szünjék meg az ok,

s meg fog szünni az okozat, — és egészen más lesz a normális, kibékített érdekeit biztosítva látó magyar nemzet magatartása.

Szeretik a magyar nemzetet elszakadási szándokkal, forradalmi törekvésekkel vádolni; — jele, hogy nem ösmerik az országot; — sehol kevesebb forradalmi anyag mint itt, — és boldog Isten! hová szakadjon!

A törvényekhez törvényes korlátok között kijelentett ragaszkodást, csak nem fogják alkotmányos országban forradalmi irányzatnak nevezni!!..

A törvényes jog tisztelet, s a jogokhoz ragaszkodás, a hűség érzetét ki nem zárja.

Én tudom, hogy Uram Királyom lovagias, s legnemesebb gondolkozásánál fogva nem vonja meg becsülését a magyar nemzettől azért, mert az nyíltan, s őszintén fellép törvényei védelmére, habár e védelemben a heves véralkat rajongása vegyül is; — ellenben, tudom, hogy megvetné, s méltán a nemzetet, hacsak róla fel is tehetné, mikép az a színlett önmegadás leple alatt az alattomos conspiratiók leggyávább fegyveréhez nyulni képes legyen.

Utálattal fordulnék el fajomtól, ha tudnám, hogy nyílt őszinte jellemét elveszítette, és valaha „duckmauser“ válhat belőle.

Nemzetünk ősmert jellemvonásait, sőt gyengeségeit sem lehet tehát számitáson kívül hagyni, az elérni kívánt nagy célhoz vezető ut választásánál.

Nagy tapintatlanság minduntalan sértegetni hiúságát, büszkeségét annak, kivel jó lábon akarunk élni.

Hazánk jelenlegi politicalai küzdelmeiben az — alkotmányos jogfolytonosság eszméje általment

mintegy a nemzet vérébe; ez nem Rechthaberei nálunk, hanem valóságos nemzeti közérzület, és e tekintetben egy rettenthetetlen egység uralkodik az egész országban;

ha ez úgy áll: — mit, gondolom, tagadni senki sem fog; — ha áll továbbá az, hogy — az 1848 évben alkotott és szentesített törvények csakugyan formaszertint törvények — mit kétségbe vonni szintén nehéz volna — és ha végre áll az, hogy eme törvények végrehajtása az alkotmányos birodalom változott viszonyainál fogva politicalag nem lehetséges — mit ugyan elhinni sokan nem akarnak, de a miről én tökéletesen megvagyok győződve;

akkor a követendő alkotmányos útra nézve, melyen a kiegyezkedés művét elérni reményljük — semmi kétely többé fenn nem foroghat; ugyan is:

a kiindulási pont más nem lehet mint az, miszerint egy részről az események kényszerűségéből keletkezett rendkívüli állapot a törvényességhez visszavezettetett, és a miből más részről az örökös tartományokban behozott alkotmányos élet által, a birodalom változott viszonyai keletkeztek — az october 20-ki Diploma,

az alap pedig az alkotmányos jog folytonosságának fogalma szerint más nem lehet, mint az 1848 évi törvények elvileges elismerése, és azoknak a birodalom változott körülményeihez idomitott átnézése.

E kiindulást és ez alapot nemcsak a hazai körülmények természetes törvényes rendje hozza magával, de azt már a gyakorlati élet logicája tényleg el is fogadta, — és nézetem szerint attól eltérni többé tanácsos nem volna.

Nemzeti intézvények, államok átalakítását nem lehet az elméletek szabatos egymásutánjával, nem a lángész teremtő erejével, hanem egyedül a gyakorlati és törvényes élet rideg valósága alapján eszközölni.

Ezen alapon tétetett a mult országgyűlésen a nemzeti jogoknak a birodalom közös érdekeivel meg-egyeztetésére célzó első lépés, — eredménytelenül — az igaz. — De vajjon ez eredménytelenség absolut volt-e? vagy csak relativ a fenn forgó körülményeknél fogva?

Következik-e abból, hogy ha a mult országgyűlés, a többségnek tudva levő hiú reményei mellett egyességet komolyan nem ohajtott, és azért követeléseit az elérhetlenségig fokozta — a jövő országgyűlés sem fogja az idők átmeneti természetét, és a változott államviszonyok követelményeit elismerni?

és vajjon nem-e alkotmányos eljárás a roszul sugalt nemzettől, a higgadtabb nemzetre hivatkozni?

Én szeretek az optimismus elveiben elszenderegni; és a magyar nemzet józanságáról, s vezetőinek politikai bölcsességétől, önzetlen tiszta honszeretétől minden jót várva, közel látom azon szerencsés órát, a midőn Ő Felségének hífi magyarjai közt — a nemzet képviselőivel, Magyarhon boldogságát, és a birodalom nagyhatalmi állását biztosító törvények alkotása fölött atyailag értekezni lehetend;

és a mikor Ő Felségének, a magyar királynak kormánya, minden félelem nélkül ismét megkísértheti a kiegyenlítési feladat megoldását azon alkotmányos téren, melyet az ország egy akarattal elfoglalni jónak látott.

Én nem találnék különös nehézséget a nemzet ré-

széről az egész vizzály eredeti okát képező 1848. évi törvényeknek alkotmányos revisiójában; — a törvényesség és jog folytonosság alkotmányos alapelvei meg vannak őrizve, mihelyest egyrésről a revideálandó törvények alakí érvénye — másrésről pedig a birodalmi viszonyoknak olyatén változása ismertetik el, melynél fogva azon törvények némely részének végrehajtása az állambonyodalmak célzott kibontakozására előnyös nem lehet.

És mi akadály van abban, hogy ezek mindkét részről elismertessenek.

Vagy talán nem igaz az, hogy az 1848. évi törvények csakugyan formális törvények, és forma szerint érvényesek?

Vagy talán nem igaz az, hogy a birodalom alkotmányos átalakulása által oly változást szenvedett, hogy a hivatkozott törvények némely részben bonyodalmak s vizzályok nélkül végre nem hajthatók?

Ki fogja ezeket tagadni?

És ha csakugyan igazak?

Miért el nem ösmerni az igazságot? ha van kölcsönös jóakarát! Ha ez nincsen, az azután más kérdés; — de akkor ám türje mindenik a következéseket is, és ne zúgolódjék.

Georges Dandin, tu l'as voulu.

Én nem tudnék félni, a birodalom hatalmi egysége miatt, még a magyar ministerium lehető alakításától sem, mihelyt csak attól volna feltételezve a kiegyezés sikere.

A felségi jogok törvényes gyakorlata minden biztosítékot nyújt.

De másrésről nem látom át a magyar ministerium

létezésének abszolút szükségességét, a magyar nemzet e tekintetben hallgatólag ítélte, s a concessiót megtette, az ország képviselője magát ministerium nélkül is megalkototta, és annak későbbi sürgetése, inkább a merev jog folytonosság alaki magyarázatának, és a törvénybetűjéhez ragaszkodásnak kifolyása volt, mint felállítása egy oly elkerülhetlen nemzeti szükségnek, mely nélkül az alkotmányos államélet lehetlenné válik.

És ennél fogva nem tartanám ildomosnak, nem méltányosnak az egyezkedő másik fél irányában — ha az netalán a ministeri institutióban aggodalmat látna — annak életbeléptetését erőltetni, és miatta a kitűzött célt veszélyezni; sőt nyíltan bevallom, hogy a ministerialis idegenszerű formáért különösen lelkesedni nem tudok; — fődolog előttem az ország államélete, és ha ezt országnagyainkkal is elérhetjük — Isten látja lelkesemet — a pietás inkább azokhoz húz, mint a szerencsétlen catastrofhára emlékeztető ministeriumhoz.

Azonban ám legyen ministerium, vagy ne legyen — a szerint, a mint az az egyezkedés sikerét előmozdíthatja, vagy hátrább vetheti.

De nem feladatomban a törvények revisiójának részleteibe bemélyedni és elemezni azon jus publicumot, melyet az 1848. év szelleme alkotott; — a jövő országgyűlés fogja tudni, mit kíván a nemzeti boldogság; a munka az övé, a dicsőség, de a felelősség is a haza és a történelem előtt.

Legyünk reá elkészülve — óriásabb mű még nem

létezett mint a mit majdan a nemzet bizalmával megajándékozott honfiaknak alkotni kellend, — attól fog függeni egy nagy birodalom jövő sorsa, benne alkotmányos országuk államélete. — E mű alkotását irányozni gyengességem érzete nem engedi.

Van mégis egy kérdés, a legfontosabb mindennek fölött.

Mi legyen azon kapocs, mely az alkotmányos kormányzat által változást szenvedett birodalmi viszonyok között — szent István koronájának országait az alkotmányos örökös tartományokkal összefűzze, egy megdönthetetlen testté forraszsza.

Vagyis: az összbirodalmat érdeklő elismert közös ügyek mimódon tárgyalásának, és — azoknak egyöntetű kormányzata mily alakban tartassék fenn?

E kérdés fölött megmondom én is igénytelen nézetemet — sans prétention; — a tárgy új, alkotmányos életünkben eddig nem ismert, a kérdés nehéz, és sarkkövét képezi a birodalom alkotmányos átalakulásának — megifjodásának; nem árt, ha erről eszme eszmét ér; — nem tudhatni, hol rejlenek a keresett megoldás fonalai.

Hogy a közös felbonthatatlan birodalom hatalmi egysége oly közös érdeket feltételez, melyeket sem az örökös tartományok, sem a magyar korona alá tartozó országok függetlenül, s kizárólag el nem intézhetnek, az nem kérdés többé, azt senki kétségbe nem vonja;

hogy a birodalom közös érdekei folytonossak, rendszeresek és szabatos tárgyalást, végrehajtást s fel-

ügyeletet, szóval kormányi közös elintézést igényelnek — gondolom sokat bizonyítgatni nem szükséges;

melyek legyenek azonban ezen közös ügyek? ez-iránt már a különböző felfogás s különböző nézpon-eltérő véleményeket nyilvánított;

A közös ügyek tehát törvény által kijelölendők, s szabatosan meghatározandók lesznek.

Mint mindenben, úgy a közös ügyek megállapításánál is kiindulásul szolgáljon az october 20-ki Diploma, — irányadóul pedig az elv, hogy főleg közös ügyekül tekintessenek mindazok, melyek a birodalomnak világállásából és annak a külfölddeli érintkezéséből származnak.

A törvénycikkelyezett közös ügyek tárgyalási módjának meghatározásánál pedig arra legyen kiváló tekintet, hogy valamint azoknál, a birodalom sem egyik, sem másik részének alkotmányos befolyása ne mellőz-tessék, úgy egyszersmind eleje vétessék az álláspontok netáni divergentiájából támadható bá minemű össze-ütközésnek.

Ezen összeütközés lehetőségének komoly aggo-dalma érlelte meg hazánknak több jeles és genialis államférfiainál azon meggyőződést, hogy a közös ügyek, miután azok vitelében a birodalmi központosítás kike-rülhetlen, vagy alkotmányosan felelősség mellett, és akkor közös parlamentben — Reichsrath — vagy az alkotmányos formák némi megszorításával, és akkor egy szelid absolutismussal intézhetők csak el; és e nézet — tekintettel az ország közérületére — vezetett a senatus eszméjéhez.

A senatus eszméjét sokan tetszéssel fogad-ták, — abban — mely választás és kinevezés alapján,

a törvényhozó és végrehajtó államhatalmak elemei foglalná magában — a közös ügyeknek, a kölcsönös érdekekkel megfelelő módoni elintézésére nézve, ele-gendő garantiát látnak.

Másoknál ellenben, ez eszme ellenzésre ta-lált.

Az austriai örökös tartományoknak sebes léptekkel előre haladt alkotmányos élete visszaborzad attól, mint absolut irányu intézménytől; míg hazánkban sem látja mindenki szívesen, hogy a senatus által országgyűlésünk a magasabb poli-tika tárgyalásától, és az államélet nervu-sai fölötti közvetlen intézkedési jogtól elejtetik.

A senatus eszméje, úgy mint az felállított, vala-mint Magyarország törvényes államjogaiba ütközik: úgy ellentétbe jön az austriai örökös tartományoknak a február 26-ki legfelsőbb patens engedte alkotmányos jogaival is; nem kell pedig felednünk, mikép a baráti kölcsönösség úgy hozza magával, hogy a midőn mi törvényeink jogfolytonosságának érvénye mellett buz-gunk, akkor egyszersmind frigyeseink alaptörvényét is tiszteletben tartsuk.

Véleményem szerint van még egy harmadik mód, mely, ha talán nehézkesebb is — mind az alkotmányos-ság igényeinek, mind a birodalmi egység elutasíthatlan követelményeinek egyaránt megfelelni ígérkezik.

Ez következőkből állana. Előadom egyszerűen.

A sanctio pragmatica alapján önállás-sal bíró országoknak és az alkotmánynyal megajándékozott austriai örökös tartomá-

nyoknak kormányai együtt, a birodalom törvényesen megállapított közös ügyeire nézve, egy közös birodalmi kormányt képeznek;

azaz, ha magyar ministerium van, ez; ha pedig a ministerialis institutio elve eselik, akkor az országnagyok, nádor, országbiró, tárnok, stb. és a főkancellár, a közös ügyek fölött az austriai ministeriummal együtt tanácskoznak, határoznak, rendelkeznek, és az illető országgyűlésekkel közös alapon és egyértelemmel érintkeznek.

A czél: a kormányok egymásközi confictusának lehetlenítése — egység, és a birodalmi részek érdekeinek számbavétele, a közös ügyek elintézésében és törvényhozási kezdeményezésében.

Ha nyugodtan észleljük hazánkfiainak gondolkodásmódját, észrevehetjük, hogy nem örömet, és csak egy bizonyos nemével az aggálynak, a félelemnek bizta fontosabb érdekei elintézését a birodalmi kormányra.

E bizalmatlanság oka azon vélelemben rejlik, hogy a birodalmi kormánynál, Magyarországnak érdekei kellőleg nem méltányoltatnak, azok, az örökös tartományok jólétének alárendeltetnek; innen az örökös panaszok a mostoha bánásról, innen a régi ohajtás, hogy a birodalmi kormányba magyar államférfiak is neveztesse ki, innen a kíváncsi, hogy Ő Felsége, ma is e honnak fiai által környezze szent személyét.

Mi sem lehetne tehát hatályosabb eszköz a végrehajtási hatalom, és a közös ügyek kormányzata iránti bizalom megszilárdítására, mint egy oly közös kormánynak alakítása, melyben a birodalom mindkét

része teljes arányban képviselve lévén, egyik a másika fölött túlsúlyt nem gyakorolhatna.

Nem lehet feltenni, hogy ez egyesült birodalmi kormány, a közös ügyekre nézve, ne találjon olyatén elintézési módokat, melyeknek a törvényhozás általi elfogadását bizonyossággal reménylheti;

és nem lehet feltenni, hogy viszont a nemzetek ne fogadják bizalommal oly kormánynak intézkedéseit, melyben saját érdekeiket képviselve látják.

Nem szükség megjegyezni, mily igen könnyítettetni fogna, ily közös kormány mellett, a közös ügyeknek törvényhozási elintézése.

A birodalmi közös kormány által, a közös ügyekre nézve kidolgozott királyi előterjesztvények s törvényjavaslatok mind a bécsi, mind a pesti országgyűlésnek egyidőben adassanak által.

E két országgyűlés, az egymásközt netán szükségessé vált üzenetváltásokat, az elnökség útján gyakorolná;

ha a két országgyűlés mindkét háza, a törvényjavaslatokat elfogadta, azok fejedelmi szentesítés után birodalmi törvényekké váltak, s az illető törvénykönyvekbe becikkelyeztetnek.

Ez esetben nem lévén nézetkülömbőség, nincs szükség közös értekezésre.

Ha a két országgyűlés, a törvényjavaslatot elveti: akkor előáll az eset, a midőn a közös fejedelm felségi jogát gyakorolva, az országgyűléseket eloszlathatja, és hi-

vatkozva hű népeire — újabb választásnt rendelhet.

Ha a két országgyűlés közül egyik a törvényjavaslatot elfogadja, a másik pedig azt elveti, ekkor áll elő az esetenkinti érintkezés a közös értekezés szükségessége és egy birodalmi választmány — *compromissum* — az eltérő nézeteket megegyeztetni, vagy azok közt véglegesen határoz; és határozata, ha fejedelmi szentesítést nyert, birodalmi törvénné vált és becikkelyeztetik; ha nem: akkor a felségijog gyakorlatának esetét vonja maga után.

Hasonló módon tárgyalatnának viszonzlagos közlés után, az illető házak kezdeményezései és indítványai is.

E birodalmi választmány azon alkotmányos törvényhozó testületekből alakíttatnék, melyeknek nézetkülönbségeit megegyeztetni hivatva volna, — és állana: a két képviseleti ház által saját kebeléből választott 30 és 30 összesen 60 alsóházi, és a két felsőház által, sajátkebeléből választott 10 és 10, s ugyanonnan Ő Felsége által kinevezett 10 és 10 összesen 40 felsőházi tagból, felváltva a Nádornak és a Herrenhaus elnökének előülése alatt.

E birodalmi választmány, mely Ő Felsége által tetszése szerint kijelendő helyen ül össze, *compromissionalis* természete és küldetésénél fogva, csupán a vitáskérdést oldaná meg, s kezdeményezési joggal nem birhatna, nehogy küldői jogkörének, bármiképen is *praejudicálhasson*.

E közös választmány mindjárt az országgyűlések kezdetekor, és pedig mielőtt még a kormányi előterjesztések megtétnének, mielőtt a pártok csoportosulnának, alakíttatnék, hogy az csupán a választásban nyilvánult közbizodalom, nem pedig az országgyűlésen alakult pártok kifolyása legyen; és funkciója addig tartana, a meddig a követi mandatum tart.

A közös törvényeknek egyetemleges végrehajtása az egyesült birodalmi kormányt illetné, melynek felelős közegei a magyar korona alá tartozó országokra nézve, magyar kormány férfiak lennének.

Im egy terv. — Ez által, a *sanctio pragmatica* értelmében, és a társországokhozi jogviszony törvényes megállapítása után alakult birodalom alkotmányos befolyása, a leglényegesebb közügyekre nézve is megőriztetnék, és az oly sok aggodalmat s félelmekeket gerjesztő parlamenti összeütközés is lehetlenné válnék, míg másrésről a közös ügyeknek egyetemleges, és a birodalmi érdekekkel megegyező vezetése is biztosítva maradna.

Szavamat beváltottam. Irtam Ucalegon tűzéről, bárha hálátlan munkát teljesíték is; az éféle értekezéseket *styl-próbának* szokta nevezni a politicában meglehetősen blasirt közvélemény; hatásra nem számítva, mindenki által tudva lévő dolgokat mondtam el, — de, igazakat.

A királyért és hazáért tisztán érző *loyalis* kebel

öntudatával, és bátorságával egyenesen üstökön ragadtam a főbajt; mit én főbajnak nézek.

Éreznie kell mindenkinek, hogy ezidő szerint kötelességét teljesíti, bárha csekély részben is fáradozik a birodalom nagysága, hazánk boldogsága és a legdicőbb trón örök fénye érdekében.

Mindezek egy talismanban rejlenek.

E talisman, egy kis szóból áll. E szó: kiegyezkedés.

Ezután fogok járni mindég amikor politikával foglalkozom; ebben látják lelki szemeim visszfényét egy hatalmas, mindenütt tisztelt és rettegett világállamnak, melynek legerősebb támaszát, a szabad és boldog Magyarország képezi.

Sejtelveim azt mondják, hogy képzeményeim valóságá leendenek; és én is, mint hazánk egyik kitűnő államférfia:

„hiszem és remélem, hogy azon alapon, mely a forradalom és kényuraság utáu épen fönmaradt; a népjog érzete alapján és azon számos munkás segélyével, kit előbb nélkülözniünk kellett, sikerülend emelnünk egy művet, melyet nec imber edax, nec a quilo inpotens possit diruere, nec innumrabilis annorum series, et fuga temporum.“

51
381

A MAGYAR

TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ÉS

NEMZETISÉGÜNK

FELADATAI.

KÉT AKADÉMIAI BESZÉD

GRÓF DESSEWFFY EMILTŐL,

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ELNÖKÉTŐL.

I. — 1858. — II. — 1865.

D^oBALLAGI MÓR.

7

PEST,

KIADJA RÁTH MÓR.

1860.

66702 00764878

